

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

МИХОВ срещу БЪЛГАРИЯ

(жалба по. 35519/97)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

31 юли 2003

ОКОНЧАТЕЛНО

31/10/2003

Решението става окончателно при обстоятелствата по Член 44 § 2 на Конвенцията. Може да е предмет на редакторска преработка

По делото Михов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), на заседание в състав

Г-н К.Л. РОЗАКИС, *Председател*,

г-н Г. БОНЕЛО,

г-жа Ф. ТУЛКЕНС,

г-н Е. ЛЕВИЦ,

г-жа С. БОТУШАРОВА,

г-н А. КОВЛЕР,

г-жа Е. СТАЙНЕР, *съдиш*,

и г-н С. НИЛСЕН, *Заместник секретар*,

След като се оттегли на заседание на 8 юли 2003,

Предоставя следното решение, постановено на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (по. 35519/97) срещу Република България, подадена в Европейската комисия по правата на човека (“Комисията”) на основание бившия член 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от българския гражданин, г-н Михаил Симеонов Михов (“жалбоподател”) на 8 декември 1996.

2. Жалбоподателят е представляван от г-н Й. Грозев, адвокат, практикуващ в София. Българското правителство (“Правителството”) е представлявано от неговите агенти- г-жа М. Джиджева и г-жа М. Димова от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, *inter alia*, че досъдебното му задържането е било неоснователно и е продължило неразумно дълго в нарушение на Член 5 § 3 от Конвенцията и че производството пред Върховния съд за разглеждане на жалбата му срещу задържането е било в нарушение на изискванията на Член 5 § 4 от Конвенцията.

4. Жалбата е предадена на Съда на 1 ноември 1998, когато влиза в сила Протокол No. 11 към Конвенцията (Член 5 § 2 от Протокол No. 11).

5. Жалбата е разпределена на четвърто отделение на Съда (Правило 52 § 1 от Правилника на Съда). На 19 септември 2000 Съдът обявява част от оплакванията за недопустими.

6. На 1 ноември 2001 Съдът променя състава на отделенията (Правило 25 § 1). Делото е разпределено на новосформираното Първо отделение (Правило 52 § 1). В рамките на отделението съгласно Правило 26 § 1 е конституиран състав, който да разгледа делото (Член 27 § 1 от Конвенцията).

7. С решение от 20 юни 2002, Съдът обявява жалбата за частично допустима.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателят, г-н Михаил Симеонов Михов, е български гражданин, роден през 1966.

A. Наказателно производство

9. На 11 септември 1993, жалбоподателят, който работел като митничар, е разпитан във връзка с предварително следствие, открито на 10 септември 1993 от Пловдивска районна прокуратура срещу лица, заподозрени, че са получили незаконно акцизен данък чрез фалшифицирани документи.

10. На 19 ноември 1993 жалбоподателят е арестуван и задържан под стража по подозрение, че е оказал съдействие и е подстрекавал тези лица и за това, че е фалшифицирал документи в нарушение на Член 212 §§ 2 и 4 от Наказателния кодекс, който предвижда присъда от десет до двадесет години лишаване от свобода.

11. В крайна сметка, четири лица, включително жалбоподателят, са дадени под съд и са осъдени в един процес. Всички те, по-късно подават жалби като повдигат оплаквания на основание Членове 5 и 6 от Конвенцията (виж, *Илийков срещу България*, по. 33977/96, 26 юли 2001 и делата *Христов срещу България*, по. 35436/97 и *Ал Акиди срещу България*, по. 35825/97).

12. Обвиненията срещу жалбоподателя за твърдяно фалшиво удостоверяване, направено от него на 9 Мау 1993, за фиктивен износ на партиди цигари, които всъщност, никога не са излизали от страната. Това фалшиво удостоверяване е дало възможност на г-н Илийков да получи незаконно 6,249,600 български лева (равностойността на 200,417 долара на САЩ през релевантния период).

13. Очевидно защитата на жалбоподателя е била изградена на неговото твърдение, че през релевантния ден той е работел в офиса си само въз основа на документи и че неговите колеги са проверявали действителния трафик на камиони. .

14. На 5 април 1994, след приключването на предварителното следствие, органите на прокуратурата предават обвинителен акт на Пловдивски окръжен съд. Обвинителният акт се позовава на 33 свидетели и обемен документален материал.

15. Пловдивският окръжен съд определя тричленен състав: един председател, който е професионален съдия и двама съдебни заседатели.

16. Първото заседание е проведено на 12 и 13 май 1994, когато Районният съд изслушва четиримата обвиняеми и няколко свидетели. Някои свидетели не се явяват. Прокурорът и защитниците искат разрешение да представят допълнителни доказателства. Съдът отлага заседанието. На 16 май 1994 на закрито заседание, съдът назначава вещо лице- графолог.

17. Няколко пъти по време на процеса, Районният съд трябвало да изчаква връщането на преписката по делото от Върховния съд в София, където е изпратена за разглеждане на жалбите, подадени от жалбоподателя и другите обвиняеми по повод отказа на Районния съд да ги освободи под гаранция. На практика, винаги когато е подавана такава жалба, Пловдивският районен съд е предавал преписката, заедно с жалбата и становище на прокурор.

18. Преписката е изпратена във Върховния съд на 28 май 1994, за да бъде разгледана жалбата срещу задържането на един от другите обвиняеми и е върната на 30 юни 1994.

19. Районният съд не работи по делото до 13 септември 1994, когато председателстващият съдия разпорежда представянето на доказателство.

20. Делото е възобновено на 6 октомври 1994. Съдът изслушва няколко свидетели и отлага гледането поради настояването на прокурора за разпит на другите свидетели, които не са се явили и за да се даде възможност на обвиняемите да представят допълнителни доказателства. На някои от неявилите се свидетели е разпоредено да заплатят глоби.

21. Следващото заседание е проведено на 29 и 30 ноември 1994. Назначените от съда финансови вещи лица заявяват, че им е отказан достъп до определени документи и поради това не са финализирали доклада си. Съдът разпорежда на една банка и на митницата да осигурят достъп до въпросната документация. Назначени са още двама финансови експерти. И прокуратурата, и защитата искат да се приведат допълнителни доказателства. Заседанието е отложено.

22. Между 20 януари и 21 февруари 1995 преписката по делото е била във Върховния съд за разглеждане на жалбите срещу задържането.

23. Насроченото за 19 април 1995 заседание е отложено поради заболяване на председателстващия съдия.

24. Следващото заседание, насрочено за 9 юни 1995, е отложено поради заболяване на един от заседателите.

25. На 12 юли 1995 на свое закрито заседание, съдът разпорежда експертиза.

26. Заседанието, насрочено за 21 септември 1995, е отложено поради заболяване на адвоката на един от обвиняемите. Съдът също отбелязва, че няколко свидетели не са призовани редовно и че други не са се явили, въпреки че са призовани.

27. Между 3 октомври и 6 ноември 1995 преписката по делото е била във Върховния съд в София, който е разглеждал жалби срещу задържането.

28. Следващото заседание, насрочено за 12 януари 1996, е трябвало да бъде отложено поради заболяване и на двамата съдебни заседатели.

29. След като научава, че съдебните заседатели не могат в бъдеще да участват в процеса поради заболяване, на 19 февруари 1996 Пловдивският районен съд подновява разглеждането на делото с двама нови запасни съдебни заседатели. На същата дата съдът назначава още две вещи лица.

30. Новият състав на съда провежда заседание на 26 и 27 март 1996. Изслушва няколко свидетели и вещи лица. Заседанието е отложено поради нередовно призоваване на някои от свидетелите заради пропуск на съдебния секретар и защото страните искат да приведат още доказателства. Съдът насрочва следващото заседание за 7 и 8 май 1996.

31. На 7 и 8 май 1996 съдът изслушва няколко свидетели и едно вещо лице. Заседанието е отложено защото е трябвало да се получат още доказателства.

32. Между 9 и 28 май 1996 преписката по делото е била във Върховния съд в София във връзка с жалбите срещу задържането.

33. Насроченото за 16 и 17 септември 1996 изслушване е отложено за 29 и 30 октомври 1996, защото един от съдебните заседатели си е счупил крака и не можел да присъства.

34. Отложено е и заседанието от 30 октомври 1996, защото според медицинските вещи лица един от другите обвиняеми не е в състояние да участва в заседанието поради гладна стачка.

35. Между 19 ноември и 4 декември 1996 преписката по делото била в София, във Върховния съд във връзка с жалбите срещу задържането. В придружителното си писмо до Върховния съд, Районният съд обръща вниманието на факта, че за 19 декември 1996 е насрочено заседание и иска връщане на преписката по делото преди тази дата.

36. Гледането е възобновено на 19 декември 1996. Изслушани са един свидетел и вещите лица. Поради неявяване на другите свидетели, съдът приема исканията на адвокатите от защитата и на прокурора за ново отлагане.

37. По време на цялото производство Районният съд иска съдействие от полицията за установяване на адресите на свидетелите и

за довеждането им пред съда. За един от свидетелите съществували подозрения, че се стреми да избегне връчването на призовките.

38. Последното изслушване пред Пловдивски районен съд е проведено на 28-31 януари 1997. Съдът изслушва свидетели и тезите на страните по наказателното дело и разглежда други доказателства.

39. На 31 януари 1997 жалбоподателят е признат за виновен в изготвянето на фалшиво удостоверение на 9 май 1993 като така е дал възможност на г-н Илийков незаконно да получи възстановяване на акцизен данък. Осъден е на десет години затвор. Неговите съучастници също са признати за виновни и получават присъди от единадесет и тринадесет години лишаване от свобода.

40. Съдът се въздържа да представи обосновка за присъдата. Тя е изготвена на неконкретизирана дата поне три месеца след произнасяне на присъдата.

41. На 10 февруари 1997 жалбоподателят обжалва осъждането и присъдата си пред Върховния касационен.

42. Делото е насрочено за 26 септември 1997. На тази дата прокурорът, определен за делото пред Върховния касационен съд, заявява, че познава един от осъдените и желае да се оттегли. Не е даден ход на делото и заседанието е отложено.

43. Заседанието е проведено на 23 януари 1998.

44. С решение от 16 март 1998 съдът потвърждава осъждането и присъдата на жалбоподателя.

45. На неконкретизирана дата жалбоподателят подава молба за преглед по реда на надзора (касация).

46. На 10 юни 1998 Върховният касационен съд провежда заседание по производството за преглед по реда на надзора (касация). Тъй като в този момент един от другите обвиняеми се присъединява към делото, съдът отлага заседанието, за да му даде възможност да представи необходимите аргументи, което той прави на 22 юни 1998.

47. Гледането е възобновено на 9 декември 1998.

48. На 22 март 1999 Върховният касационен съд отхвърля молбата за преглед по реда на надзора, подадена от жалбоподателя и другите обвиняеми.

49. На всички етапи от производството жалбоподателят е представляван от адвокат.

В. Предварителен арест на жалбоподателя

50. На 19 ноември 1993 жалбоподателят е арестуван и задържан под арест.

51. На 1 март 1994 жалбата на жалбоподателя за освобождаване е отхвърлена от Пловдивски окръжен съд на закрито заседание, на основание, че срещу него има повдигнато обвинение в предумишлено

извършване на сериозно престъпление и че има основателна опасност той да се укрие или да препятства правораздаването. Съдът постановява, че здравословното състояние на съпругата на жалбоподателя и детето му не представляват основание да се разпорежи пускането му на основание на релевантното право.

52. На 14 март 1994 жалбоподателят се оплаква от задържането пред Главния прокурор на основание, че не е извършил въпросното престъпление. Той не получава отговор.

53. През март 1994 пет лица, които са изслушани като свидетели в наказателното производство срещу жалбоподателя и неговите съучастници са обвинени в лъжесвидетелстване. Срещу тях е образувано отделно производство.

54. На заседанието, проведено на 13 май 1994 Окръжният съд отхвърля молбата на жалбоподателя за освобождаване, подадена същия ден. На 18 май 1994 жалбоподателят обжалва пред Върховния съд. На 30 юни 1994 жалбата е отхвърлена на закрито заседание в присъствието на прокурор. Върховният съд постановява, че задържането на жалбоподателя е било наложително, тъй като е обвинен в извършване на тежко умишлено престъпление.

55. На 6 октомври 1994 Окръжният съд отхвърля молбите за освобождаване, подадени от всички обвиняеми, заявявайки, че за повдигнатите обвинения се налага наказание от над десет години лишаване от свобода и че няма “основания да се счита за установено, че обвиняемите няма да се укрият или да извършат престъпление”. Семейното положение и здравословното състояние на обвиняемите не изискват тяхното освобождаване.

56. На съдебното гледане от 29 и 30 ноември 1994, жалбоподателят подава молба за освобождаване под гаранция на основание, че няма опасност той да се укрие и че има постоянен адрес. Съдът отхвърля молбата му, постановявайки, че няма нови факти, които да оправдаят неговото освобождаване.

57. Жалбоподателят обжалва пред Върховния съд. Той заявява, че е задържан повече от една година, че са събрани повечето от доказателствата и че има семейство и две малки деца, едното от които е сериозно болно и поради това няма опасност да се укрие или да извърши престъпление.

58. На 4 декември 1994, Окръжният съд, преди да предаде жалбата на Върховния съд, на свое закрито заседание, отново разглежда въпроса и отказва да отмени решението си от 30 ноември 1994. Съдът постановява, *inter alia*, че според вътрешното право и практиката на Върховния съд, досъдебното задържане е *prima facie* необходимо, когато лицето е обвинено в извършването на тежко предумишлено престъпление. Замяната на тази съдебна мярка с по-лека такава би била възможна само, ако “няма дори хипотетична опасност

обвиняемият да се укрие или да извърши нови престъпления, в частност, ако е болен или възрастен”.

59. На 21 февруари 1995 Върховният съд отхвърля обжалването срещу задържането на жалбоподателя.

60. Върховният съд обяснява практиката си по въпросите на предварителния арест като заявява, че според Член 152 §§ 1 и 2 Наказателно-процесуалния кодекс, задържане под стража е задължително за всяко лице, обвинено в престъпление, което се наказва с десет или повече години лишаване от свобода, като единствено се прави изключение, когато не съществуват никакви съмнения, че има опасност обвиняемият да се укрие или да извърши ново престъпление. Според Върховния съд това би било възможно само в случай, че обвиняемият е тежко болен, в напреднала възраст или има друго условия, което изключва опасността той или тя да се укрие или да извърши ново престъпление. Тъй като жалбоподателят е обвинен в престъпление, наказуемо с над десет години лишаване от свобода и не са установени особени обстоятелства, изключващи опасността той да се укрие или да извърши друго престъпление, не са налице основания да се разпорежи освобождаването му под гаранция.

61. Върховният съд също така отказва да разгледа твърдението на жалбоподателя, че доказателствата срещу него са слаби. Той намира, че няма юрисдикция да направи това във връзка с жалба срещу досъдебното задържане. Единствената му задача била да разгледа дали са спазени условията за задържане по Член 152 от Наказателно-процесуалния кодекс.

62. На заседанието на 21 септември 1995 жалбоподателят отново обжалва задържането си на основание, че няма опасност да се укрие. В частност, той посочва, че е продължил работата си в митницата, въпреки че е знаел за предварителното следствие. Освен това, почти цяла година властите не са предприели никакви действия.

63. Прокурорът възразява, заявявайки, *inter alia*, че според релевантното право и като се отчита ръста на престъпността в страната, съдът няма право да освободи жалбоподателя или някой от другите обвиняеми.

64. На 21 септември 1995 Окръжният съд отхвърля молбата за освобождаване под гаранция като постановява, че няма нови обстоятелства и че досъдебното задържане е необходимо по законосъобразност във всички случаи, когато са повдигнати обвинения за тежки умишлени престъпления.

65. На 28 септември 1995 жалбоподателят обжалва пред Върховния съд.

66. На 6 ноември 1995 Върховният съд, в свое закрито заседание, при получаване на становищата на прокурора, които не са доведени до знанието на жалбоподателя, отхвърля жалбата, заявявайки, че

жалбоподателят може да бъде освободен единствено, ако съществуват недвусмислени доказателства, които установяват без всяко съмнение, че няма опасност той да се укрие, да извърши ново престъпление или да препятства следствието. Обаче, по делото на жалбоподателя такива доказателства не са налице.

67. На 19 февруари 1996 жалбоподателят отново подава молба за освобождаване пред Пловдивски окръжен съд. Тя е отхвърлена същия ден, тъй като не е имало нови факти, и на основание, че жалбоподателят е обвинен в извършване на сериозно умишлено престъпление, което автоматично изисква налагането на досъдебно задържане в съответствие с Член 152 § 1 от Наказателно-процесуалния кодекс.

68. На заседанието от 27 март 1996 жалбоподателят подновява молбата си за освобождаване под гаранция, която е отхвърлена още същия ден от Окръжния съд поради липса на нови обстоятелства.

69. На 24 септември 1996 жалбоподателят подава молба за освобождаване. Окръжният съд разглежда жалбите на жалбоподателя и на двама от другите обвиняеми на заседание от 29 и 30 октомври 1996 и ги отхвърля с основания, подобни на онези, изложени по-рано. На 1 ноември 1996 жалбоподателят обжалва решението на Върховния съд. Той заявява, *inter alia*, че задържането му е продължило три години само защото Окръжният съд не е провел бързо процеса. В частност, той не е заменил заболелият съдебен заседател.

70. На 11 ноември 1996, Окръжният съд, на заседание при закрити врата, отново разглежда въпроса *ex officio* и отказва да преразгледа решението си. На 19 ноември 1996 жалбата е предадена на Върховния съд.

71. На 25 ноември 1996 прокурор от Главната прокуратура подава писмено становище пред Върховния съд, като го приканва да отхвърли жалбите на г-н Илийков, г-н Христов и г-н Михов, които са разглеждани едновременно. Жалбоподателят не е известен за коментарите.

72. На 4 декември 1996 Върховният съд, на свое закрито заседание, отхвърля обжалванията. Той заявява, че се предполага опасност от укриване, извършване на ново престъпление и препятстване на правораздаването с оглед тежестта на престъплението, в което е обвинен жалбоподателя.

73. На 31 януари 1997 жалбоподателят е признат за виновен и е осъден на десет години лишаване от свобода.

II. РЕЛЕВЕНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

A. Наказателен кодекс

74. Член 212 § 4 предвижда, че неправомерно присвоено имущество в особено големи размери чрез документна измама се счита за престъпление. Това престъпление се наказва с лишаване от свобода от десет до двадесет години.

В. Наказателно- процесуален кодекс

1. Правни критерии и практика относно изискванията и обосновката за досъдебното задържане

75. Върховният съд заявява, че съдилищата не са свободни при разглеждане на жалба срещу предварително задържане да проучват дали съществуват достатъчно доказателства в подкрепа да обвиненията срещу задържания. Съдилищата трябва единствено да разгледат законосъобразността на заповедта за задържане (Решение № 24 от 23 май 1995 г. в дело № 268/95, Първа камера, Бюлетин 1995 г., стр. 149).

76. Алинеи 1 и 2 от Член 152, в редакцията му в сила към материалното време (и до 4 юни 1995), предвиждат следното:

“(1) Мярката за неотклонение задържане под стража се взема [в случаи на обвинения] за престъпления, за които се предвижда десет или повече години лишаване от свобода или смъртно наказание.

(2) В случаите по предходната алинея [задържане под стража] не се налага, ако няма опасност обвиняемият да се укрие от правосъдието или да извърши друго престъпление.”

77. Тези разпоредби, във формулировката от 4 юни 1995 до август 1997, предвиждат следното:

“(1) Мярката за неотклонение задържане под стража се взема [в случаи на обвинения] за тежко умишлено престъпление.

(2) В случаите на алинея 1 [задържането под стража] може да не се наложи, ако няма опасност обвиняемият да се укрие, да осуети разкриването на обективната истина или да извърши друго престъпление.”

78. Според Член 93 § 7 от Наказателния кодекс “тежко” престъпление е това, за което по закон е предвидено наказание лишаване от свобода повече от пет години.

79. От 1 януари 2000 г. влизат в сила поправките в Член 152 и други разпоредби във връзка с основанията за предварително задържане.

80. Според практиката на Върховния съд към релевантното време (вече поне частично остаряла в резултат от допълненията в сила от 1 януари 2000) Член 152 § 1 изисква задържането под стража на лице обвинено в тежко умишлено престъпление (или престъпление, наказуемо с десет или повече години лишаване от свобода според разпоредбата, която е в сила до месец юни 1995 г.). Изключение е

възможно единствено в съответствие с член 152 § 2, ако е извън всяко съмнение, че няма никаква обективна опасност от укриване или извършване на друго престъпление, като например в случая на обвиняем, който е сериозно болен, възрастен или вече задържан на друго основание като излежаване на присъда (Решение № 1 от 4 май 1992 г. по дело № 1/92, Втора камера, Бюлетин 1992/93 г., стр. 172; Решение № 4 от 21 февруари 1995 г. по дело № 76/95, Втора камера; Решение № 78 от 6 ноември 1995 г. по дело № 768/95, Втора камера; Решение № 24 по дело № 268/95, Първа камера, Бюлетин 1995 г., стр. 149).

2. Обжалвания срещу задържането по време на производството

81. Според Член 304 § 1 от наказателно-процесуалния кодекс, молбите за освобождаване на задържан на етап съд от наказателно производство, се разглеждат от първоинстанционния съд.

82. От член 304 §§ 1 и 2 следва, че такива искания могат да се разглеждат на разпоредително заседание или на заседание с призоваване на страните. Законът не постановява съдът на първата инстанция да произнесе решението си в определен срок.

83. Решението на първоинстанционния съд по отношение на молба за освобождаване подлежи на обжалване пред въззивна инстанция (Член 344 § 3). Жалбата следва да се подаде в седемдневен срок (Член 345) пред първоинстанционния съд (Член 348 § 4 във връзка с Член 318 § 2). Според Член 347, след получаване на жалбата, първата инстанция в разпоредително заседание решава дали съществуват основания за анулиране или промяна на решението си. Ако не намери причина за това, първата инстанция предава жалбата на въззивната инстанция.

84. Преди това първата инстанция трябва да извести жалбата на другата страна и да получи писмените ѝ съображения (Член 348 § 4 във връзка с Член 320 и Член 321). Законът не предвижда съображенията на прокурора да се представят на жалбоподателя.

85. Член 348 предвижда, че въззивната инстанция може да разгледа жалбата в разпоредително заседание или ако сметне за необходимо в съдебно заседание с призоваване на страните. Законът не изисква от въззивната инстанция да се произнесе с решение в определен срок.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

86. Жалбоподателят се оплаква, че досъдебното му задържане не е оправдано и било неразумно дълго. Той се позовава на Член 5 § 3 от Конвенцията, който предвижда, доколкото е релевантно:

“Всеки арестуван или задържан в съответствие с разпоредбите на ал. 1(с) на този член ... има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.”

A. Аргументи на страните

87. Жалбоподателят заявява, че вътрешното право и практика към релевантното време, както са приложени по неговото дело и са застъпени от Правителството са в пряко нарушение на Конвенцията, която изисква дългите периоди на задържане да са оправдани от власите въз основа на съществуващи опасности от укриване или извършване на ново престъпление. Жалбоподателят не опитал да се укрие или да препятства производството след 11 септември 1993, когато е бил разпитан като свидетел и е останал на свобода. Той имал деца и семейство. Всички тези релевантни фактори не са взети предвид от властите, които са го задържали в ареста на основата на несъвършено вътрешно законодателство и практика..

88. Освен това, жалбоподателят счита, че властите са отговорни за прекомерните забави, тъй като в много случаи не са осигурявали присъствието на свидетели, допускали са дълги интервали за летните отпуски на съдиите и не са назначили запасни съдебни заседатели. Жалбоподателят възразява срещу позицията на Правителството, че той е отговорен за закъсненията в резултат от молбите му за освобождаване и жалбите.

89. Правителството поддържа тезата, че срещу жалбоподателя са повдигнати обвинения за тежки престъпления. В такива случаи, Член 152 от Наказателно –процесуалния кодекс изисква обвиняемият да остане под арест. Възможно е освобождаването под гаранция само при изключителни обстоятелства, когато не съществува дори теоретична опасност от укриване, извършване на ново престъпление или препятстване на правораздаването. В отсъствието на конкретни доказателства за такива извънредни обстоятелства се поражда презумпцията, че съществува опасност обвиняемият да се укрие или да извърши престъпление. Задължение на задържания е да представи достатъчно доказателства за съществуването на изключителни обстоятелства, които гарантират освобождаването му под гаранция. Жалбоподателят не е представил убедителни доказателства в това отношение. Следователно, основанията за задържането на жалбоподателя са релевантни и достатъчни.

90. Освен това, Правителството е на мнение, че властите са се отнесли към делото с нужното усърдие и са работили по него много активно. Предварителното следствие е продължило само шест месеца. Сред причините за забавите на етап съд от производството са били “обективни” фактори. В частност, делото е било с голяма сложност: засягало е четирима обвиняеми, извършили митнически престъпления и фалшифицирали документи, преписката по делото е била в шест тома и следствието се е позовало на 33 свидетели. Националните съдилища са имали задължението да предприемат всички необходими действия за изясняване на фактите. Много отлагания са били неизбежни поради неявяване на свидетели, независимо от усилията на Окръжния съд да осигури присъствието им, включително и със съдействие на полицията. Други отлагания са били предизвикани от заболяване на съдии. Освен това, необходимо е било едно отлагане поради болест на адвокатите от защитата.

91. Правителството също поддържа тезата, че в много случаи жалбоподателят е допринесъл за продължителността на производството чрез искания за събиране на допълнителни доказателства през цялото време до края на производството.

В. Преценка на Съда

92. Задържането под стража на жалбоподателя е продължило от 19 ноември 1993 до 31 януари 1997. Следователно, срокът, който следва да се вземе предвид е три години два месеца и дванадесет дни (виж параграфи 51-74 по-горе).

93. Запазването на разумното подозрение, че арестуваният е извършил престъпление е условие *sine qua non* за законосъобразността на продължилото задържане, но след известен период то вече не е достатъчно. В такива случаи, Съдът трябва да установи дали има други основания, представени от съдебните власти, които все още оправдават отнемането на свободата. Ако такива основания са “релевантни” и “достатъчни”, Съдът трябва също така да прецени дали компетентните държавни власти проявяват “специално усърдие” във воденето на производството (справка делото *Labita v. Italy* [GC], № 26772/95, §§ 152 и 153, ЕСПЧ 2000-IV).

94. В частичното си решение на 19 септември 2000 г. по това дело Съдът отхвърля като очевидно несъстоятелно твърдението на жалбоподателя, че е нямало разумно подозрение той да е извършил престъпление. Жалбоподателят е бил задържан под стража въз основа на подозрение, че е фалшифицирал документи с цел незаконно обогатяване.

95. Относно основанията за продължителното задържане, Съдът заключава, че настоящото дело не разкрива материално различие от

делото *Илийков срещу България* (цитирано по-горе). По делото *Илийков* Съдът заявява:

“ [Властите] прилагат право и практика, според които има презумпция, че задържането под стража е необходимо в случаи, при които присъдата може да премине определен праг на строгост ...[Тъй като] строгостта на застрашаваща присъда е релевантен елемент Съдът многократно е постановявал, че единствено сериозността на обвиненията не може сама по себе си да оправдае продължително досъдебно задържане ...

Това важи особено в този случай, където според приложимото вътрешно право и съдебна практика характеристиката на фактите – и оттук наказанието, което очаква жалбоподателя – се определя от органите на прокуратурата без съдебен контрол на въпроса дали доказателствата са в подкрепа на разумно подозрение, че обвиняемият е извършил престъпление, за което се полага присъда с релевантната продължителност ...

Единственото друго основание за продължителното задържане на жалбоподателят е заключението на вътрешните съдилища, че не съществуват изключителни обстоятелства, които да гарантират освобождаването му. Обаче, тази констатация не е основана на анализ на всички уместни факти. Властите са счели за ирелевантни аргументите на жалбоподателя, че никога не е осъждан, че има семейство и стабилен живот и че след определен период от време е отпаднала всяка възможна опасност той влезе в тайно споразумение или да се укрие.

Те правят това, защото по силата на Член 152 от Наказателно-процесуалния кодекс и съдебната практика на Върховния съд презумпцията по тази клауза е опровержима само при изключителни обстоятелства, когато дори хипотетична възможност за укриване, повторно нарушение или симулация са изключени поради сериозно заболяване или други изключителни фактори. Още повече че задържаният трябва да докаже съществуването на такива изключителни обстоятелства, а ако не може трябва да остане в ареста през цялото съдебно производство ...

Съдът подчертава, че продължителното задържане може да бъде оправдано в даден случай само, ако има определени индикации за действителна необходимост от опазване на обществените интереси, която независимо от презумпцията за невинност, надделява над правилото за зачитане на индивидуалната свобода. Всяка система за задължително задържане под стража е по същество несъвместима с Член 5 § 3 от Конвенцията (справка делото „*Letellier v. France*” решение от 26 юни 1991 г., Серия А № 207, §§ 35-53; делото „*Clooth v. Belgium*” решение от 12 декември 1991 г., Серия А № 225, § 44; делото „*Muller v. France*” решение от 17 март 1997 г., Доклади 1997-II, §§ 35-45; цитираното по-горе решение по делото „*Labita*”, §§ 152 и 162-165; и делото „*Ječius v. Lithuania*”, [№ 34578/97, ЕСЧП 2000-IX] §§ 93 и 94).

Прехвърлянето на тежестта на доказателството на задържаното лице по тези въпроси е равносилно на опровергаване на правилото на Член 5 от Конвенцията, разпоредба, която прави задържането изключително отклонение от правото на свобода и е единствено допустимо в изчерпателно изброени и строго определени случаи.”

96. Съобразявайки причините, дадени от вътрешните съдилища за оправдание на продължилото задържане на г-н Михов (виж параграфи

51-74 и 76-81 по-горе), Съдът счита, както по делото Илийков, като не обръща внимание на конкретни релевантни факти и се позовава единствено на законовата презумпция, основана на тежестта на обвиненията и която прехвърля на обвинения тежестта за доказване, че няма дори хипотетична опасност от укриване, извършване на ново престъпление или симулация, властите са удължили задържането на жалбоподателя на основания, които не могат да се считат за достатъчни.

97. Така, властите не оправдават задържането на жалбоподателя под стража за срока от три години два месеца и дванадесет дни. При тези обстоятелства, не е необходимо да се разгледа дали производството е проведено с нужното усърдие.

98. Следователно, налице е нарушение на Член 5 § 3 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 § 4 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

99. Жалбоподателят се оплаква, че производството пред Върховния съд от 4 декември 1996 по разглеждане на обжалването му на задържането е било пристрастно, тъй като е проведено при закрити врата, без изслушване или участие на жалбоподателя или адвоката му. Жалбоподателят се позовава на Член 5 § 4 от Конвенцията, който предвижда:

“Всеки арестуван или лишен от свобода има право да обжалва законсъобразността на своето задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.”

100. Правителството поддържа становището, че Върховният съд е действал по жалба от решение на Окръжен съд, който е разгледал въпроса на открито заседание. Провеждането на заседание пред юрисдикция от второ ниво, Върховният съд в конкретния случай, би било трудно и би забавило процедурата.

101. Жалбоподателят поддържа оплакването си.

102. Съдът отбелязва, че вече се е произнесъл по същото оплакване по делото на г-н Илийков, чието обжалване срещу задържането е разгледано, заедно с обжалването на жалбоподателя от Върховния съд на 4 декември 1996 (виж горните параграфи 72 и 73 и горесцитирания *Илийков срещу България*, §§ 51-53 и 101-104)

103. Както по делото *Илийков*, Съдът, отбелязвайки, че Върховният съд е разгледал обжалването на жалбоподателя срещу задържането на закрито заседание след като е получил становището на прокурора, което не е доведено до знанието на жалбоподателя и че не му е дадена

възможност за отговор, констатира, че страните по производството пред Върховния съд не са били поставени при равни условия. Като въпрос на вътрешното право и утвърдената практика, обвинението е имало преимущество да се обърне към съдиите с аргументи, за които жалбоподателят не е информиран (виж параграфи 72, 73 и 85 по-горе). Следователно производството не е било конфликтно.

104. Следователно, налице е нарушение на Член 5 § 4 от Конвенцията.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

105. Член 41 от Конвенцията предвижда:

«Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна.»

A. Вреди

106. Жалбоподателят претендира 10,000 български лева (равностойността на около EUR 5,000) за неимуществени вреди.

107. Правителството заявява, че тази сума е прекомерна с оглед на стандарта на живот в България.

108. Като решава по справедливост, Съдът присъжда EUR 4,000 за неимуществени вреди.

B. Разходи и разноски

109. Жалбоподателят претендира EUR 3,320 за 83 часа правна работа при ставка от EUR 40 на час. Той представя отчет за изработените часове и споразумение за адвокатски хонорар с адвоката.

110. Правителството оспорва отчета на часовете, като заявява, че броят претендирани часове е прекомерен и посочва, че той включва 13 часа за преводи, които не могат да се таксуват при същата ставка като правната работа. Правителството също счита, че претендираната часова ставка е много над обичайната за България.

111. Съдът счита, че трябва да се направи намаление с оглед на факта, че част от първоначалните оплаквания са обявени за недопустими. Той присъжда 2,800 за разходи и разноски.

C. Лихва за просрочване

112. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочване да е базирана на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към които следва да се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ,
СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. Установява нарушение на Член 5 § 3 от Конвенцията;
2. Установява нарушение на Член 5 § 4 от Конвенцията;
3. *Отсъжда*
 - (а) че Ответната държава следва да заплати на жалбоподателя в тримесечен срок от датата на влизане на решението в сила, съгласно член 44, § 2 от Конвенцията, следните суми:
 - (i) EUR 4,000 (четири хиляди евро) за неимуществени вреди;
 - (ii) EUR 2,800 (две хиляди и осемстотин евро) за разходи и разноси;
 - (iii) . евентуално дължимите данъци и такси върху посочените по-горе суми;
 - (b) от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до разплащането, ще се дължи проста лихва върху сумата при ниво, равно на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и известно писмено на 31 юли 2003 г., в съответствие с член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен Нилсен
Заместник-секретар

Христос Розакис
Председател